

Broj: 01-305/23
Podgorica, 30.05.2023. godine

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14) nakon završenog postupka pokrenutog po pritužbi,

MIŠLJENJE

I Uvod

1. XX i X, iz Pljevalja podnijeli su pritužbu u vezi ostvarivanja prava djeteta na obrazovanje.

U pritužbi je između ostalog, navedeno: da su roditelji mal. XX, učenice XXX odjeljenja te škole; da je od oktobra 2022. godine X. izložena vršnjačkom nasilju od strane školskog druga XX., koji je u tom periodu prepisan iz drugog odjeljenja iz razloga neprimjerenog ponašanja u tom odjeljenju; da X. od tada iz škole dolazi uplašena, isprepada, navodeći da je po cijeli dan maltretira X., na način što izgovara uvrijedljive riječi; da je počinju ignorisati ostali učenici, gurajući je, udaraju, te bježe od nje i sl; da su se više puta radi zaštite obraćali direktoru, pedagogu, razrednom starješini, da je rečeno da će se sve riješiti, ali da, na žalost, problem nije riješen; da su nakon polugodišnjeg obraćanja nadležnim organima bili primorani da 3.04.2023. godine traže da se dijete ispiše iz škole, kako bi je zaštitili od nasilja pomenutog učenika, jer škola nije preduzela adekvatne radnje.

II Postupanje Zaštitnika

2. Zaštitnik je zatražio i dobio izjašnjenje od JU OŠ „XX“ iz Pljevalja. Škola je dostavila izjašnjenje-izvještaj Tima za sprečavanje nasilja i dokumentaciju u vezi sa tim. Između ostalog, u izvještaju tima navodi se: da je učenik XX. na početku školske godine prepisan u odjeljenje xxx na lični zahtjev roditelja, jer je imao problema u prethodnom odjeljenju; da se radi o učeniku koji je imao odličan uspjeh i primjerno vladanje; da su roditelji XX. istakli da je ona od oktobra 2022. godine izložena nasilju od strane XX, a uprava škole je o problemu upoznata tek krajem decembra 2022. godine; da je pomenuta učenica slične pritužbe isticala i u odnosu na učenika XX. koji je u petom razredu došao iz drugog odjeljenja, a ispostavilo se da je X. bila inicijator nesporazuma i da pomenuti dječak nije kriv; da su se početkom februara 2023. godine roditelji XX. obratili direktoru škole te u razgovoru kojem je prisustvovala pedagogica, iznijeli svoje pritužbe na račun XX, zahtjevajući da škola preduzme radnje kako bi se problem riješio; da su isticali da X. ignorišu i vrijedaju i drugi učenici, ali međutim nijesu naveli niti jedno ime; da na predlog pedagogice da se izvrši anonimna anketa o eventualnom vršnjačkom nasilju u odjeljenju, roditelji XX. su bili protiv, što je predstavnike škole začudilo, jer su time željeli da oslušnu i mišljenje učenika; da je Tim za sprečavanje nasilja preuzeo mjere u cilju rješavanja problema, obavljen razgovor sa roditeljima XX te predložili da zajednički i jedna i druga strana pokušaju da prevaziđu problem; da je posrednik u rješavanju problema bila i nastavnica XX. odjeljenjski starješina, koja je od ranije bila upoznata sa problemima u komunikaciji između X. i X; da su roditelji XX. istakli da je zapravo X. bio izložen raznim vrstama provokacija od strane X, ali ne isključujući mogućnost da je na te provokacije odgovorio, a obećali

su da se X. u buduće neće na bilo koji način obraćati X. i uzdržati od komunikacije sa njom; da predlog da se sastanu roditelji oboje djece, odbili su roditelji X.; da je nastavnica X. svakodnevno komunicirala i razgovarala sa djecom, kao i roditeljima iznoseći im zapažanja, a organizovala je zajednički sastanak na kom su prisustvovale majke oba učenika, te je u tom trenutku bio riješen nesporazum i odnos između djece narednih dana bio korektan; da su se roditelji XX. 13.03.2023. godine ponovo obratili direktoru škole izavivši da je odnos X i X sada korektan, ali su sada iskazali primjedbe na odnos odjeljenskog starještine prema X., navodeći da je više naklonjena drugim učenicima nego X., te da je češće kritikuje nego ostale; da je predloženo da se odmah pozove ta nastavnica, ali su roditelji X. odbili; da je škola obećala da će primjedbe iznijeti odjeljenskoj starješini; da se nakon toga roditelji XX. više nijesu obraćali upravi škole.

Da je obavljen razgovor direktora sa odjeljenskom starješinom u prisustvu pomoćnika direktora, pedagogice, gdje je ona vidno potresena, kategorički odbacile pritužbe kao netačne; da je istakla da je na časovima odjeljenske zajednice ukazivala na ponašanje oboje djece, kao i na ponašanje X., ali je nije kritikovala više nego ostale. Takođe je negirala da je ona bila inicijator X. prelaska u njeno odjeljenje, već je to učinjeno na zahtjev njegovih roditelja. Dalje se ističe da su krajem marta 2023. godine roditelji XX. došli u školu i podnijeli zahtjev da se njihova kćerka ispiše iz te škole.

Ističe se da je jedan od najvažnijih zadataka pedagoške aktivnosti, uspostavljanje saradnje sa roditeljima učenika; da problem nerazumijevanja između nastavnika i roditelja i kao rezultat toga nemogućnost rješavanja bilo kog važnog problema, može zakomplikovati proces školovanja djeteta, ali i pogoršati psihičko stanje svih učesnika u obrazovnom procesu (dijete, nastavnik, roditelja); da dobra saradnja nastavnika i roditelja podrazumijeva obostrano razumijevanje sa zajedničkim ciljem – dobro vaspitanje i obrazovanje djeteta, koje se može postići zajedničkim naporom; da uz mnogo strpljenja, volje, želje i uloženog truda da pomognu u prevazilaženju problema, nijesu naišli na adekvatnu i iskrenu saradnju od strane roditelja XX. Na kraju navode da ne žele pobjeći od činjenica da je i ranije bilo nesuglasica među učenicima te škole, ali su uvijek blagovremeno i preventivno djelovali u rješavanju problema, na zadovoljstvo učenika, roditelja i nastavnika; da do sada, na adresu škole nikada nije stizala ovakva pritužbe na račun škole.

U prilogu su dostavljene izjave odjeljenskog starještine, roditelja XX.; razmijena sms poruka roditelja i odjeljenskog starještine; zapisnici sa roditeljskih sastanaka odjeljenja xxx i izjave predmetnih nastavnika tog odjeljenja.

U dopisu roditelja XX. koji je dostavila Škola, između ostalog, navodi se: da je X. u V razredu doživljavao provokacije i ružne riječi od pojedinih učenika, da bi eskaliralo na času fizičkog u svlačionici, a sa svim je upoznata škola; da su roditelji odlučili da ga od VI razreda prepisu u drugo odjeljenje kako bi se udaljio od problema; da je u novom odjeljenju dobro prihvaćen i sklopio je nova prijateljstva sa svima, što je i razredna starješina primjetila; da se nakon nekog vremena počeo žaliti na jednu djevojčicu koja se neobično ponaša prema njemu, da ga ponekad gurne, smije se, slučajno udari i sl. da su mu savjetovali da ne obraća pažnju; da mu je upućivala neprijatne riječi za njegovu sestru; da je slične probleme imao i učenik XX. sa istom učenicom, a koji je takođe došao u to odjeljenje ali u V razredu, te da mu je X. saopštio da je imao prijetnje od brata djevojčice; da je X. dok je bio u društvu drugarica, početkom decembra 2022. godine, sreo brat te učenice i uputio mu prijetnje, o čemu je drugarica iz razreda obavijestila odjeljensku starješinu sms porukom; da je bila uspostavljena komunikacija između njih i roditelja te djevojčice kako bi se pravazišla situacija; da su oni kao roditelji X. pokušavali da ispitaju da li je X. uvrijedio ili psovao djevojčicu, da su čak od jedne nastavnice obaviješteni da je vidjela da je X. pokušala da udari X.; da su se nakon toga nastavila ružne i uvrjedljive riječi koje je X. upućivala djevojčica, pominjala njegovu porodicu, majku, sestruru; da je drugog učenika pitala „hoće li doći na X. sahranu kad ga X. (otac) bude sahranjivao pošto će ga njen brat ubiti“; da je na sve to X. čutao i trpio, pa se oni kao roditelji pitaju da li je njeno ponašanje nasilje, te da li treba da trpi i da ne reaguje, što su od njega roditelji zahtjevali; da

joj je dva puta rekao da ga ostavi na miru, ali da je znala da ga udari torbom sa patikama, da stane ispred njega, da padne iz čista mira i sl; da je u februaru 2023. godine dok se X. vraćao iz škole, prišao mu X brat po treći put, prijetivši mu da će krvave iznijeti iz škole i X i njegovog oca, govorio da će ga baciti u Breznicu; da je X. te večeri plakao i tresao se i pitao hoće li njega neko zaštiti, te dokle će sve morati da trpi; da oni kao roditelji smatraju da su pogriješili što tada nijesu pozvali policiju zbog užasnih prijetnji i zastrašivanja djeteta; o događaju je upoznata razredna starješina i Uprava škole; da je nakon toga organizovan sastanak sa X roditeljima (prisustvovalo su majke oba učenika) ali na istom je X majka sve negirala; da su djeca iz odjeljenja znala šta sve X. trpi od X. da je majka X. odbila da se sproveđe predložena anketa među djecom; da su nakon toga X roditelji došli u školu raspitivali se zašto je X. došao u to odjeljenje, govorili da je po kazni došao, etiketirali ga javno da je „problematičan“; da posle svega smatraju da je njihovom sinu bila ugrožena bezbjednost, da ne spore da ako je on nešto pogrešno uradio da treba da bude kažnjen, ali ako nije, nije zaslužio i ne treba da ga niko maltretira. Na kraju ističu da su oni oboje prosvjetni radnici, da se pitaju da li je to možda otežavajuća okolnost za X; da smatraju da zbog toga ne treba da bude ponižavan i etiketiran; da su oni sve uradili, kao pedagozi, da se problem riješi na zadovoljstvo svih, da misle da je škola uradila sve što je u njihovoј moći.

III Utvrđene činjenice

3. Iz pritužbe, izjašnjenja i dostavljene raspoložive dokumentacije proizilaze sledeće činjenice:

- da je u JU OŠ "XX" početkom 2022/2023 školske godina započeo problem u komunikaciji između kćerke podnositelja pritužbe XX i učenika XX. koji je te godine prešao u odjeljenje xxx, te su roditelji XX istakli da ona od oktobra 2022. godine doživljava neprimjereno ponašanje od strane XX. tj. maltretiranje;
- da je učenik XX. u prethodnom odjeljenju imao problem sa drugim učenicima koji su mu, kako su istakli njegovi roditelji u izjavi, upućivali ružne riječi, provokacije;
- da je, prema riječima roditelja, učenik XX. bio dobro prihvaćen u novom odjeljenju od strane drugova i drugarica;
- da je škola sa problemom između učenika XX. i XX. upoznata u drugom klasifikacionom periodu 2022/2023 školske godine;
- da su roditelji XX. naveli da je X. doživljavao razne oblike verbalnog nasilja, pa i fizičkog (gurkanje) od strane X. kao i da je njen stariji brat više puta upućivao prijetnje X;
- da je odjeljenjski starješina tog odjeljenja, preuzimala određene radnje u cilju prevazilaženja problema;
- da je u februaru 2023. godine o problemu koji su isticali roditelji X. obavljen razgovor u školi, te predloženo da se sproveđe anonimna anketa u vršnjačkom nasilju u odjeljenju, ali su se roditelji X. protivili tome te ista nije sprovedena;
- da je obavljen zajednički razgovor odjeljenjskog starještine i roditelja (majke) od oboje učenika, kada je postignut dogovor i odnos između djece je bio korektan;
- da su u martu 2023. godine roditelji XX predstavnicima Škole istakli da je odnos između djece korektan, ali su naveli primjedbe na postupanje odjeljenjskog starještine, zbog veće naklonjenosti drugim učenicima;
- da je uprava škole o tome obavijestila i razgovarala sa odjeljenjskom starješinom, koja je negirala navode porodice X;
- da o ovoj situaciji, koja je trajala jedan određeni period, nije obavješten Centar za socijalni rad;
- da su o situaciji pisane izjave dali određeni nastavnici koji predaju učenicima X. i X;

- da nastavnici koji su dali izjavu istakli da za vrijeme njihovog časa nijesu zapazili bilo kakav oblik nasilja nad učenicom XX, dok je više nastavnika/ca navelo da je ta učenica često ometala izvođenje nastave, smijehom, dozivanjem drugih učenika, te je i opominjana;
- da su 3.04.2023. godine roditelji XX. školi predali zahtjev, gdje traže da se njihova kćerka ispiše iz Škole, te kao razlog naveli vršnjačko nasilje koje je trpjela od XX, te je ona sada učenica druge osnovne škole.

IV Relevantni propisi

4. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br. 1/07), garantovano je:

Dijete uživa prava i slobode primjereni njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.

5. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu pridržavaju standarda uspostavljenih od odgovarajućih vlasti, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima. (član 3)

6. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju („Sl. list RCG“ br. 64/02, ... „Sl. list CG“, br. 04/08 .. 045/10 ... 44/13... ... 146/21 i 3/23), propisano je:

U ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijedanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona. (9a)

Školska medijacija

U postupku rješavanja konflikata među djecom, učenicima, roditeljima i zaposlenim u ustanovi mogu se angažovati posrednici, u skladu sa zakonom. (čln 9b)

Ustanovom rukovodi direktor.

Direktor ustanove je i pedagoški rukovodilac. (čl. 77)

Direktor ustanove:

- 1) planira, organizuje i rukovodi radom ustanove;
- 2) organizuje racionalno i efikasno izvođenje obrazovnog programa;
- 3) obezbjeđuje jednakost učenika u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje, u skladu sa njihovim sposobnostima;
- 4) priprema predlog godišnjeg plana rada i odgovoran je za njegovo sproveđenje;
- 5) rukovodi radom nastavničkog, odnosno stručnog vijeća;
- 6) vrši izbor nastavnika, stručnih saradnika i drugih zaposlenih u ustanovi;
- 7) predlaže akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- 8) vrši stručno-pedagoški nadzor;
- 9) odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih, u skladu sa zakonom;
- 10) podstiče stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnika i predlaže njihovo napredovanje;
- 11) donosi plan unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanove;
- 12) zastupa i predstavlja ustanovu i odgovoran je za zakonitost rada ustanove;

- 13) sarađuje sa roditeljima i sredinom;
- 14) obrazuje komisije za provjeru znanja učenika u toku trajanja nastave, na zahtjev učenika, roditelja ili staratelja;
- 15) obavlja druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom ustanove.

... Direktor ustanove podnosi školskom, odnosno upravnom odboru izvještaj o radu, prema potrebi, a najmanje jedanput godišnje. (iz čl. 82.)

Odjeljenjski starješina analizira vaspitne i nastavne rezultate odjeljenja, brine se o rješavanju vaspitnih i nastavnih problema pojedinih učenika, sarađuje sa roditeljima, izriče opomene i predlaže ostale vaspitne mjere, obavlja i druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom. (čl. 92/1)

Škola obezbeđuje učeniku sljedeća **prava**:

- 1) da na početku školske godine dobije uputstvo koje sadrži prava i obaveze učenika;
- 2) na kvalitetan obrazovno-vaspitni rad (nastavu);
- 3) da iskaže mišljenje o radu nastavnika;
- 4) da traži komisijsku provjeru svoga znanja u toku trajanja nastave;
- 5) da podnosi prigovor na ocjenu na kraju klasifikacionog perioda, nastavne godine ili na ispitu;
- 5a) da učestvuje na takmičenju iz nastavnih predmeta, odnosno oblasti;
- 6) da učestvuje u izradi uputstva koje sadrži njegova prava i obaveze;
- 7) na blagovremenu i potpunu informaciju o svojim pravima i obavezama;
- 8) na zaštitu od svih vrsta nasilja u školi diskriminacije, zlostavljanja i zanemarivanja;
- 9) na odsustvovanje iz škole, uz najavu roditelja, odnosno staratelja, u trajanju od pet radnih dana u toku nastavne godine;
- 10) na učestvovanje u oblikovanju sadržaja stručnih ekskurzija i drugih oblika vaspitno-obrazovnog rada;
- 11) druga prava utvrđena statutom ustanove.

Predstavnici učeničkog parlamenta imaju pravo da učestvuju u radu stručnih organa škole kad se raspravlja o pitanjima koja su od interesa za učenike (učenički standard, slobodne aktivnosti i slično).
(čl. 97 stav 1 i 2).

Učenik ima **dužnost** da:

- 1) redovno, marljivo i savjesno radi na usvajanju znanja i sticanju opšte kulture;
- 2) se pridržava školskih propisa, savjeta, uputstava i odluka nastavnika, direktora i organa škole;
- 3) uredno pohađa nastavu;
- 4) blagovremeno pravda izostanke;
- 5) za vrijeme časa ne ometa izvođenje nastave i rad u odjeljenju;
- 6) za vrijeme trajanja časa ne napušta čas, bez prethodno dobijenog odobrenja nastavnika;
- 7) se prema nastavnicima ophodi pristojno;
- 8) poštuje ličnost drugih učenika i njeguje drugarske i humane odnose;
- 9) čuva imovinu škole;
- 10) njeguje čistoću i estetski izgled školskih prostorija;
- 11) učestvuje u dežurstvima škole;
- 12) poštaje pravila školskog, odnosno kućnog reda;
- 13) druge dužnosti utvrđene statutom ustanove. (čl. 98)

7. Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02 o... "Sl. list CG"39/13, 047/17 . . . , 003/23), propisano je:

Ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja su:

- 1) obezbeđivanje osnovnog obrazovanja svim građanima;
- 2) razvoj kreativnih ličnosti;
- 3) postizanje međunarodno uporedivih standarda znanja i sticanja znanja za nastavak školovanja;
- 4) razvijanje kritičkog mišljenja, samostalnosti i zainteresovanosti za nova znanja;
- 5) osposobljavanje za samostalno rasuđivanje i učešće u društvenom životu;

- 6) sticanje opštih znanja koja omogućavaju samostalnu, efikasnu i kreativnu primjenu u praksi;
- 7) omogućavanje razvoja ličnosti učenika, u skladu sa njegovim sposobnostima i zakonitostima razvoja;
- 8) vaspitanje za poštovanje nacionalnih vrijednosti istorije i kulture, kao i za uvažavanje kulturnih i ostalih osobenosti drugih naroda;
- 9) vaspitanje za međusobnu toleranciju, poštovanje različitosti, saradnju sa drugima, poštovanje prava čovjeka i osnovnih sloboda, a time i razvijanje sposobnosti za život u demokratskom društvu;
- 10) usvajanje znanja o osnovnim zakonitostima razvoja prirode i društva i očuvanja zdravlja;
- 11) razvijanje demokratskih stavova, tolerancije i kooperacije (u školi i izvan nje) i poštovanja prava drugih;
- 12) formiranje i podsticanje zdravog načina života i odgovornog odnosa prema životnoj sredini;
- 13) razvijanje radnih sposobnosti učenika: marljivost, strpljenje, red, rad i disciplina;
- 14) razvijanje profesionalne orientacije kod učenika.

Ciljevi osnovnog obrazovanja i vaspitanja ostvaruju se prema obrazovnom programu. (čl. 2)

Vaspitne mjere u školi primjenjuju se prema učenicima samo u slučaju ako imaju pedagoško opravданje.

Vaspitne mjere su: pismena opomena odjeljenjskog starješine, ukor direktora, ukor na-stavničkog vijeća i premještaj u drugo odjeljenje ili drugu školu, po pravilu, u istom mjestu.

Vaspitne mjere važe samo u školskoj godini u kojoj su izrečene.

Škola je dužna da obavijesti učenika, roditelja, odnosno staratelja u roku od tri dana od dana izricanja vaspitne mјere.

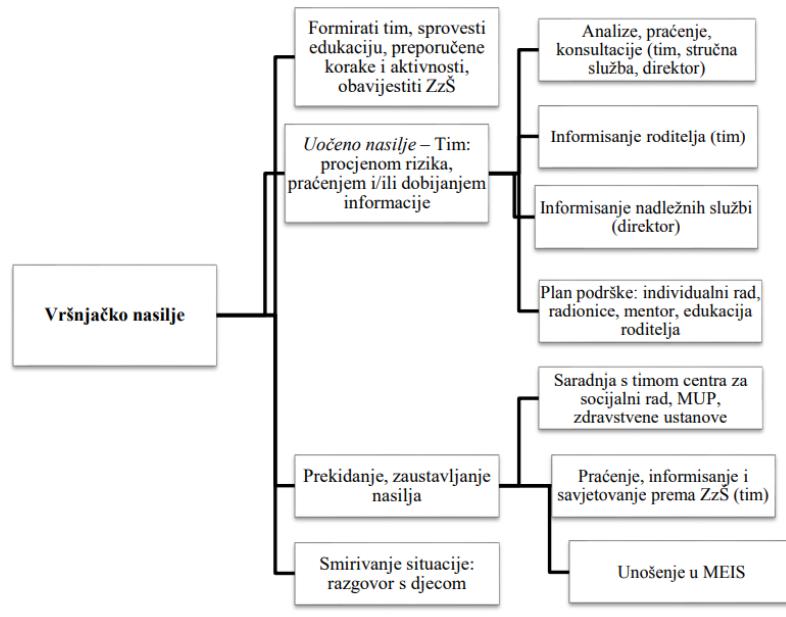
Učenik ili roditelj, ima pravo prigovora na izrečenu vaspitnu mjeru školskom odboru, u roku od tri dana od dana obaveštenja o izrečenoj vaspitnoj mjeri.

U radu školskog odbora po prigovoru na izrečenu vaspitnu mjeru obavezno učestvuje i pedagog škole.

Odluka školskog odbora je konačna. (član 66)

8. Pravilnik o načinu i postupku dodjeljivanja pohvala i nagrada i vaspitnim mjerama za učenike osnovne škole ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 056/04 od 06.09.2004) propisuje, između ostalog i način i postupak izricanje vaspitnih mjer za učenike osnovne škole.

Uputstvo Ministarstva prosvjete školama - Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja i vandalizma¹, propisane su – preporučene - mjere koje treba preduzeti kad se uoči nasilje

¹ <file:///C:/Users/Master/Downloads/uputstvo-skolama-podjela-odgovornosti-i-postupanje-u-cilju-prevencije-i-u-slucajevima-pojava-nasilja-i-vandalizma.pdf>

Grafik: Procedura i koraci u slučajevima vršnjačkog nasilja

9. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG" br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (član 41/1)

V Zaključna ocjena

10. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, Zaštitnik je utvrdio da je JU OŠ "XX" preduzimala radnje i mjere na uspostavljanju boljih odnosa među učenicima šestog razreda istog odjeljenja X i X, ali istovremeno zapaža da određene važne raspoložive radnje nijesu preduzete, shodno preporučenim propisima i uputstvima radi suzbijanja svakog oblika nasilja u ustanovi, te zaštiti, kako učenice XX. tako i učenika XX. kojima su garantovana ista prava.

11. Zapaža se da sumnje u određenu vrstu nasilja i probleme u komunikaciji između učenika (XX. i XX.) datiraju od početka školske 2022/2023 godine, da je škola preduzimala radnje i mjere u cilju razrješenja istog, a evidentirani su i određeni problemi u saradnji roditelja X. i škole.

Aktivnosti je preduzimao Tim za sprječavanje nasilja Škole, obavljan je savjetodavni rad sa roditeljima djecom, date su izjave predmetnih nastavnika u odjeljenju, održani roditeljski sastanci.

12. Zapaža se da na prevazilaženju problema između XX. i XX. nijesu sprovedene određene radnje koje su bile na raspolaganju: obavlještenje organa starateljstva, sprovođenje anonimne ankete među učenicima, što bi dalo određene informacije. Takođe nijesu izricane vaspitne mjere, što bi moglo ukazivati da konflikt i situacija nije ostavila dojam da je iste potrebno preuzeti, čime se na određeni način čitava situacija relativizovala.

13. Zapaža se da se u dijelu dostavljene dokumentacije pominju i određene prijetnje koje je učeniku XX. upućivao brat XX. (nije naznačen uzrast) a koji je, prema informacijama i ranije upućivao prijetnje i drugom učeniku XX. Mišljenja smo da tu situaciju nije trebalo prenebregnuti, imajući u vidu da su za takve radnje, propisane prekršajne kazne, a prema rapoloživim podacima te sumnje nijesu prijavljene policiji.

14. Uloga centra za socijalni rad u ovakvim slučajevima, koji se tiču nasilja nad/među djecom je značajna, kada se neki problem ne može riješiti kroz komunikaciju škole, roditelja i djece.

Takođe, shodno Uputstvu koje je Ministarstvo prosvjete, kao pomoć u cilju borbe protiv svakog oblika nasilja, uputilo svim školama, škola, preko svoje stručne službe šalje zahtjev centru za socijalni rad za uključenje i preuzimanje zaštitnih mjer *kada dođe do ponavljanja određenog ponašanja i dominacije sile na individualnom ili grupnom planu*. Centar za socijalni rad nadležan je da pruža podršku djeci koja su pretrpjela nasilje, savjetodavni rad sa izvršiocima nasilja i njihovim roditeljima, nadzire njihovo ponašanje i vrši ostale zaštitne mjere. Centar, koji je upoznat sa situacijom, nakon obrade djetetove ličnosti i razgovora sa roditeljima, po potrebi utvrđuje Plan i program zaštite i rada (u zavisnosti da li je dijete žrtva ili počinilac) u cilju poboljšanja njegovog ponašanja i bolje adaptacije u školi².

15. Primjećuje se da anonimna anketa – upitnik o eventualnom nasilju, koji je škola predlagala da sproveđe, nije sproveden zbog protivljenja roditelja. Nejasno je na koji način su roditelji mogli „zabraniti“

² https://www.gov.me/_file:///C:/Users/Master/Downloads/uputstvo-skolama-podjela-odgovornosti-i-postupanje-u-cilju-prevencije-i-u-slucajevima-pojave-nasilja-i-vandalizma.pdf

školi da sprovodi svoje nadležnosti. Pomenuti upitnik/anketa nije obavezujući za učenika/cu, ali je moguć za svakog ko želi doborovoljno da ga ispuni dajući značajan doprinos utvrđivanju činjenica.

16. Iz dostavljene dokumentacije proizilazi da je postojala određena doza netrpeljivosti među učenicima XX i XX. od sredine I klasifikacionog perioda, da je o tome upoznat odjeljenski starješina koja je pokušavala u komunikaciji sa roditeljima, učenicima i Upravom škole, da pomogne da se riješi situacija, (individualna saradnja sa roditeljima, telefonska i sms komunikaciju). Međutim, iako je djelovalo da se situacija smirila i odnosi među djecom postali korektni, roditelji XX. su kako navodi Škola, bili nezadovoljni odnosnom odjeljenske starještine i tražili da ispišu kćerku iz škole, te su u dopisu od 3.04.2023. godine, upućenom školi, naveli da žele da dijete prepišu u drugu školu zbog vršnjačkog nasilja od strane XX. kao i zbog postupanja određenog nastavničkog kadra. Zaštitnik ne spori subjektivni osjećaj roditelja – podnositelaca pritužbe u odnosu na postupanje prema svom djetetu. U izjašnjenjima se takođe navodi da je u ponašanju mal. XX takođe bilo elemenata koji su kod dječaku XX. izazivali osjećaj povrijedenosti i nelagode.

17. Sve navedeno ukazuje da ni kod učenika nije postojala svjesnost o tome šta je nasilje, kakvi su pojavnii oblici, da može biti ispoljeno i ponavljanjem ružnih riječi, a da može biti i veoma opasno njegovo ponavljanje, ignorisanje i sl. Zaštitnik podsjeća, da su neki oblici nasilja kao ruganje, zadirkivanje i ismijavanje, oblici direktnog verbalnog nasilja i najčešće se događaju bez prisutnosti nastavnika i drugih odraslih osoba. Takođe dugotrajno ismijavanje ostavlja posledice na djecu. Prema nekim istraživanjima, najčešći oblik zlostavljanja kojeg su učenici doživjeli bilo je upravo ismijavanje. Stoga je važno da svi učenici steknu dodatna znanja i vještine, zajedno sa edukacijom u cilju stvaranja dobrih međusobnih odnosa u školi, kako bi se preveniralo svako neprihvatljivo ili diskriminatory ponašanje prema drugima.

17. Samo postojanje Tima za borbu protiv nasilja nije dovoljno, već treba preduzeti i druge aktivnosti za sprečavanje pojave vršnjačkog nasilja. Neohodno je i preventivno sprovoditi razne aktivnosti kako bi se kod djece razvile socijalne i komunikacijske vještine. U dostavljenoj dokumentaciji nije potkrijepljeno da je obavljan savjetodavni rad sa ovim učenicima, od strane pedagoško psihološke službe. Posjećamo da je važan stručno-savjetodavni rad sa učenicimca (individualni i grupni rad/radionice), kao i edukativno-savjetodavni rad sa roditeljima, nastavnicima i sl. Dakle potrebno je sprovoditi različite i ciljane vaspitne aktivnosti u cilju unaprijeđenja tolerancije u odnosima između vršnjaka u školi.

18. Primjećuje se da je u određenom trenutku izostala dobra saradnja roditelja učenice XX. i škole. Zaštitnik naglašava da je veoma važna uloga roditelja, kao i saradnja roditelja i škole u cilju rješavanja svih problema. Roditelji su važni učesnici u procesu skolovanja svoje djece, dužni su da sarađuju sa školom, a imaju mogućnost da posredstvom Savjeta roditelja iskažu svoje stavove, rješe važna pitanja. Kvalitetna saradnja škole i roditelja omogućava kontinuirano praćenje rada i razvoja učenika, pronalaženje uzroka eventualnih teškoća, ukazivanje na propuste i podsticanje optimalnog toka razvoja. Međusobna saradnja škole i porodice unaprjeđuje vaspitanje i obrazovanje, ima pozitivan uticaj na školski uspjeh djeteta, ali i na njegovo cjelokupno ponašanje.

19. Svaka obrazovno vaspitna ustanova dužna je da preduzme sve potrebne mjere i radnje kako bi učenici, a i zaposleni, boravili i radili u bezbjednim uslovima, što je nužan preduslov za ostvarivanje kvalitetnog obrazovanja i vaspitanja. Konvencija o pravima djeteta UN-a, propisuje da sve institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu treba da se pridržavaju uspostavljenih standarda, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima.

Polazeći od navedenog, u cilju ostvarivanja najboljih interesa djece, Zaštitnik daje,

PREPORUKE

JU OŠ "XX" Pljevlja,

- da u budućim sličnim slučajevima preduzme sve potrebne mjere i radnje u cilju zaštite prava i najboljeg interesa učenika;
- kad sazna za ozbiljne prijetnje učenicu/ci o tome obavijesti nadležni organ;
- da ojača kapacitete pedagoško-psiholoških službi, u dijelu pružanja stručne pomoći i pomoći u prepoznavanju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja učenika;
- da donese plan aktivnosti sa učenicima u cilju podizanja svijesti o nasilju, povećanja osjetljivosti učenika na nasilje, razvijanja umijeća prepoznavanja nasilja i informisanja učenika o postupanju u slučaju da uoče, saznaju ili posumnjuju da je nasilje izvršeno ili se planira;
- da unaprijedi saradnju sa roditeljima i sprovede aktivnosti sa njima u cilju podizanja svijesti o nasilju, prepoznavanja nasilja i informisanja o postupanju kada je izvršeno ili su u saznanju da se planira;
- da unaprijedi saradnju sa centrom za socijalni rad u cilju zajedničkog postupanja kada je u pitanju vršnjačko nasilje i pomoći učenicima (bilo vinovnicima ili žrtvama) i njihovim porodicama.

Škola je dužna je da u roku od 30 dana od dana prijema ovog mišljenja, Zaštitniku dostavi izvještaj o radnjama i mjerama preuzetim na izvršenju preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na

- JU OŠ "XX" Pljevlja
- podnosiocima pritužbe
- a/a